

'You were the change'

„Elke dag heb ik van jullie geleerd. Jullie maakten een betere president van mij en een beter mens.

„Als ik jullie 8 jaar terug had gezegd dat Amerika een grote recessie zou omkeren, onze auto-industrie zou laten herstarten, en de langste periode van banencreatie in onze historie zou ontketenen...

„...als ik jullie had gezegd dat we een nieuw hoofdstuk met het Cubaanse volk zouden openen, Irans nucleaire programma zouden stoppen zonder een schot te lossen, het brein achter 9/11 zouden uitschakelen...

„...gelijkstelling van homohuwelijk en ziekteverzekering voor 20 miljoen medeburgers zouden realiseren, hadden jullie gezegd dat we de doelen wat te hoog hadden gesteld. Maar dat deden we, dat deden jullie, jullie waren de verandering.

Barack Obama en zijn vrouw Michelle na zijn afscheidstoespraak in Chicago.

Barack Obama kreeg aan het begin van zijn politieke carrière nogal eens het verwijt dat hij overkwam als een professor. Bij zijn afscheidstoespraak in Chicago, dinsdag, gaf hij het Amerikaanse volk nog één keer een college. Onderwerp: de democratie. Het werd een inspirerende toespraak waarin de belangrijkste thema's van zijn presidentschap nog één keer terugkwamen.

Hij toonde zich daarbij energiever en strijdbaar dan zijn voorgangers. In 2001 oogde Bill Clinton wat uitgeblust toen hij zijn afscheidsspeech gaf, zittend vanachter zijn bureau in het Oval Office. Acht jaar later gaf George W. Bush zijn toespraak voor een kleine groep genodigden in het Witte Huis. Diens toon was verzoenend en bescheiden: ik deed niet alles goed, maar ik deed m'n best.

Ook Obama begon zijn speech dankbaar en nederig. Hij vertelde hoe het Amerikaanse volk hem had geïnspireerd tijdens zijn presidentschap: „Elke dag heb ik van jullie geleerd. Jullie maakten een betere president van mij en een beter mens.” Kort vertelde hij over zijn roots in

OPINIE

Obama blijft energiever dan zijn voorgangers

Barack Obama bleef in zijn afscheidsspeech, zo schrijft *Lars Duursma*, bij zijn boodschap: blijf niet klagen aan de zijlijn, doe mee!

Chicago en hoe hij daar had geleerd dat verandering alleen plaatsvindt wanneer gewone mensen meedoen, betrokkenheid tonen en samen die verandering eisen. Het bleek het opstapje naar zijn belangrijkste boodschap: blijf niet klagen aan de zijlijn, doe mee! Dat is de enige manier waarop onze democratie goed functioneert.

Sommige elementen die Obama's speeches doorgaans zo typeren, ontbraken dinsdagavond. Pakkende anekdotes waren er bijvoorbeeld niet. De toespraak duurde langer dan verwacht - zo'n 50 minuten - en bevatte wel erg veel opsommingen. Soms probeerde hij in één alinea zes verschillende beelden op te roepen bij de toehoorder, een beetje als een jaar-overzicht dat net iets te veel nieuws in beperkte tijd probeert te behandelen. Het bleek waarschijnlijk lastig om te dingen te schrappen.

Maar dit was onmiskenbaar een Obama-speech. De wijze waarop hij zijn betoog opbouwde met ruimte voor nuance en complexiteit, deed nog het meest denken aan zijn toespraak bij de brug in Selma waar hij in 2015 stilstond bij de burgerrechtenbeweging. Sommige passages

FOTO: JOHN GREGG/REUTERS

lazen als poëzie en tussendoor regende het stijfjuren. Typisch voor Obama waren de vele drieslagen: „Dit is wat we hebben gedaan. Dit is wat jullie hebben gedaan. Jullie waren de verandering!”. Gemiddeld gebruikt hij bij zijn toespraken drie keer per minuut een drieslag en bij deze toespraak zal dat gemiddelde nog hoger liggen.

Ook de vele contrasten maakten zijn boodschap scherper, soms in combinatie met een drieslag: „Dat is wat we bedoelen wanneer we zeggen dat Amerika exceptie-neeel is: niet dat onze natie onberispelijk is geweest vanaf het begin, maar dat we het vermogen hebben getoond om te veranderen, en het leven zo beter konden maken voor degenen die volgen.”

Aardig waren ook de vele allusies: knipogen naar wat hij eerder had gezegd tijdens zijn vele toespraken. Emotioneel was het slot, waarin hij zijn vrouw, familie en medewerkers nog één keer bedankte. Een traan liep over z'n wang. Hij durfde te temporiseren en was niet bang zijn emotie te tonen. Om te vervolgen met een compliment aan z'n staf: „Het enige wat me trotser maakt dan al het goede werk dat we hebben gedaan, is

de gedachte aan alle grote dingen die jullie vanaf nu nog zullen bereiken.”

En zo eindigde Barack Obama zijn afscheidsspeech met dezelfde boodschap waarmee hij acht jaar eerder president werd. Een boodschap van hoop, verbondenheid en optimisme. Waarbij niet hijzelf centraal stond, maar z'n luisteraars.

Als je in 2008 de campagnewebsite van Barack Obama bezocht, dan stond helemaal bovenaan een grote foto van Barack Obama met ernaast deze tekst: „Ik vraag jullie om te geloven. Niet alleen in mijn vermogen om echte verandering tot stand te brengen in Washington... Ik vraag jullie om te geloven in je eigen kracht.”

Het was een boodschap die hij regelmatig verkondigde tijdens allereerste campagne-toespraken en ook dinsdagavond herhaalde in het slot van z'n toespraak. Het is de boodschap van een van de beste sprekers van onze tijd die de kunst verstand om ons als luisteraars niet zozeer een beter gevoel te geven over hem, maar over onszelf. Niet „Yes I can” maar „Yes we can”. En dus was het geen toeval dat Obama ervoor koos om z'n afscheidsspeech met exact die drie woorden te eindigen. De cirkel is rond.

Lars Duursma is speechexpert. Bij de verkiezingen van 2008 en 2012 voerde hij campagne voor Obama. Vandaag versijnt zijn boek *De beste toespraken van Barack Obama*.

Het geheim van Obama's speeches

1. Een krachtige boodschap.

De speeches van Obama zijn ook jaren later interessant om terug te kijken of te lezen, vooral omdat hij werkelijk iets zegt. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar te vaak bestoken managers en politici ons met inhoudelijke leegheid. We staan op een kruispunt, het stipje aan de horizon - dat soort doodoeners. Obama stelde bij elke speech één heldere boodschap centraal en ging gevoelige thema's niet uit de weg. Zo bekritiseerde hij Afrikaanse leiders bij een speech voor de Afrikaanse Unie en betoogde hij bij het aanvaarden van de Nobelprijs voor de Vrede wanneer oorlog gerechtvaardigd is.

2. Een zorgvuldige opbouw.

Obama's speeches volgen de structuur van een klassieke symfonie. Na de krachtige introductie van het belangrijkste thema volgt een tweede thema: zachter en lyrischer. Die twee melodieën en de continue wisselwerking daartussen dragen een symfonie. Bij Obama's speeches is de eerste melodie meestal het doel of de boodschap en de tweede melodie de huidige situatie. In het middenstuk neemt Obama bewust gas terug voor zijn analyse, waarna hij langzaam maar zeker opbouwt naar een wervelende finale.

3. Persoonlijk, maar met de luisteraar in de hoofdrol.

In 2004 introduceerde Obama zich op de Democratische Conventie aan de wereld door uitgebreid zijn

bijzondere familiegeschiedenis met ons te delen. En toch ging deze toespraak uiteindelijk niet over hem: het was vooral een verhaal over Amerika. Die les paste zijn vrouw Michelle deze zomer ook toe bij haar prachtige conventie-toespraak: hoewel ze uitgebreid over haar kinderen vertelde, stonden uiteindelijk onze kinderen centraal.

4. Boodschap en boodschapper vallen samen.

Een goede speech kan maar door één spreker worden uitgesproken en dat geldt zeker voor de speeches van Obama. Veel van zijn mooiste toespraken - de speech in Philadelphia over ras en racisme, de speech in Selma, z'n herdenkingstoespraak in een zwarte kerk - hadden nooit dezelfde impact gehad wanneer ze waren uitgesproken door een blanke president. Obama was de verpersoonlijking van zijn boodschap.

5. Een fenomenale voordracht.

Er zit ritme in de speeches van Obama, het swingt. Hij geniet ook zichtbaar van het spreken in het openbaar. Met kleine improvisaties zorgt hij voor chemie met het publiek. Bijzonder is ook de veelzijdigheid van Obama als spreker. Of hij nu troost moest bieden bij een herdenkingsbijeenkomst, grappen mocht maken bij een Correspondents Dinner of miljoenen kiezers kon inspireren bij een campagnebijeenkomst - hij wist zich als president met elke rol raad.

Dit zijn Obama's beste toespraken

1. Herdenkingstoespraak bij de Edmund Pettus-brug in Selma (2015).

Werkelijk alles klopt aan deze toespraak bij de 50-jarige herdenking van de protestmarsen van Martin Luther King. Nooit eerder kwamen zijn belangrijkste thema's zo mooi samen in een genuanceerd maar vlamdend betoog dat minderheden van het land definitief verankert en zelfs een hoofdrol geeft in het verhaal van Amerika. Dit is de speech voor de geschiedenisboeken. Misschien is de gebrekkige beeldregie wel de belangrijkste reden dat deze speech niet overal herhaald wordt: je ziet op alle tv-beelden wel veel asfalt achter Obama, maar dus niet de brug.

2. Toespraak op de Democratische Conventie (2004).

Een van de weinige speeches die Obama vrijwel volledig zelf heeft geschreven. Hij introduceerde zich zo overtuigend aan het Amerikaanse volk dat de vraag na afloop niet was of maar wanneer hij de eerste zwarte president zou worden. Enige minpuntje: niemand had het nog over de Democratische presidentskandidaat John Kerry.

3. 'A more perfect union': toespraak over ras en racisme in Philadelphia (2008).

De prachtige, persoonlijke speech die zijn campagne reddde toen hij onder vuur kwam over controversiële uitspraken van z'n dominee.

4. Overwinningstoespraak in Chicago (2008).

Obama reikte de hand aan ieder die niet op hem stemde en schetste zijn beeld van Amerika aan de hand van een prachtig verhaal over de 106-jarige Ann Nixon Cooper.

ge minpuntje: niemand had het nog over de Democratische presidentskandidaat John Kerry.

5. Amazing Grace: begrafenistoespraak in Charleston College (2015).

We zullen ons deze speech vooral herinneren door de zingende Obama. Maar we zien ook een man die zichtbaar geraakt is door de tragedie en alle aanwezigen op inspirerende wijze troost biedt.